

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Рех-Ж 42/2021
7.9.2021. године
Београд

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судије Александре Ђорђевић, председника већа, судија Маје Илић и др Драгице Попеску, чланова већа, у поступку предлагача АА из ..., ..., ... и ББ, рођене ... из ..., ..., ..., за рехабилитацију АА, ББ и сада пок. ВВ рођена ..., чији су заједнички пуномоћници мр Зоран Божић, Никола Божић и Весна Богишић, адвокати из Новог Сада, Улица Јована Бошковића број 14/8, против противника предлагача Републике Србије коју заступа јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва (ВЈТ) у Панчеву, одлучујући о жалби противника предлагача, изјављеној против решења Вишег суда у Панчеву Рех. бр. 159/15 од 04.07.2016. године, у седници већа одржаној дана **07.09.2021. године**, донео је

Р Е Ш Е Њ Е

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба противника предлагача Републике Србије, коју заступа јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Панчеву и **ПОТВРЂУЈЕ** решење Вишег суда у Панчеву Рех бр. 159/15 од 04.07.2016. године.

О б р а з л о ж е њ е

Решењем Вишег суда у Панчеву Рех бр. 159/15 од 04.07.2016. године, ставом првим изреке, усвојен је захтев предлагача, па је утврђено да су предлагачи АА и ББ (девојачко ...) и сада пок. ВВ, рођена ..., били жртве прогона из политичких и идеолошких разлога, те да им је повређено право слободe кретања на тај начин што су из националних разлога лишени слободe, тако што су почев од 11.11.1944. године до 01.03.1948. године, држани у логорима Брестовац, Бесни Фок и Книћанин, а рехабилитант пок. ВВ, рођена ..., приморана и на принудни рад у трајању од 3 године, само зато што су лица немачке народности, без судске или административне одлуке, па су без правног дејства одговарајуће правне последице ових повреда. Ставом другим изреке, обавезан је противник предлагача Република Србија, чији је заступник јавни тужилац ВЈТ у Панчеву, да предлагачима плати на име трошкова ванпарничког

поступка, 136.000,00 динара, у року од 15 дана под претњом извршења.

Против наведеног решења, жалбу је благовремено изјавио противник предлагача, због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права, са предлогом да Апелациони суд у Београду усвоји жалбу ВЈТ у Панчеву и преиначи ожалбено решење тако што ће захтев за рехабилитацију пок. ВВ, рођене ... и њене деце АА и ББ, рођене ..., одбити као неоснован или да ожалбено решење укине и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање.

Испитујући правилност ожалбеног решења у смислу одредбе члана 386 у вези члана 402 Закона о парничном поступку и члана 30 став 2 Закона о ванпарничном поступку, другостепени суд је нашао:

-жалба противника предлагача је неоснована.

У првостепеном поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачке 1, 2, 3, 5, 7 и 9 ЗПП, на које Апелациони суд, као другостепени суд, пази по службеној дужности.

Предлагачи су у захтеву и поднесцима тврдили да су они и њихова сада пок. мајка ВВ, дана ... године, одведени у логор Банатски Брестовац, да су у лето 1945. године одведени у логор Бесни Фок, а да су у логор Книћанин пребачени почетком новембра 1945. године, да је њихова сада пок. мајка, сваког дана радила, и приликом обављања тог рада, бивала тучена. У логору Книћанин су боравили до марта 1948. године, када су одведени на пустару код Банатског Брестовца, где су предлагачи АА и ББ, рођена ..., похађали школску наставу, а њихова покојна мајка је радила на салашу. Тек у априлу 1951. године су могли слободно да се крећу, при чему је њихова мајка и даље морала да ради на салашу, а у ... су отпутовали ... године. У прилог својих тврдњи, доставили су изјаве које су 1954. године оверила 4 лица која су тврдила да су заједно са предлагачима и ВВ били на обавезном принудном раду на имању у Брестовцу, односно логорима Банатски Брестовац и Книћанин.

Првостепени суд се обратио бројним институцијама и установама и то Архиву Војводине, Архиву Југославије, Архиву Србије, Војном архиву при Министарству одбране, Историјском архиву у Панчеву, Безбедносно информативној агенцији, Државној комисији за тајне гробнице, историјском архиву у Зрењанину, тражећи податке о боравку предлагача и њихове мајке ВВ у Логорима, а од истих је добио податке да предлагачи и њихова мајка нису евидентирани као народни непријатељи или ратни злочинци, те да нема података о њима. Одлучујући о жалби противника предлагача, Апелациони суд у Београду је решењем Рех ж.бр. 246/15 од 02.12.2015. године укинуо првостепено решење, са налогом да првостепени суд разјасни да ли су и када предлагачи и пок. ВВ били лишени слободе, да ли су боравили у логору Брестовац, а пок. ВВ и на обавезном принудном раду на имању у Брестовцу, у ком трајању и у ком временском периоду, те да испита аутентичност исказа сведока чије су писане изјаве приложене уз предлог за рехабилитацију, тако што ће разјаснити да ли су и када та лица боравила у логору, односно на имању у Брестовцу са лицима чија се рехабилитација тражи.

У поновном поступку, првостепени суд је затражио податке о рехабилитантима и лицима која су дала оверене изјаве од Музеја Нови Сад, Архива Војводине и Историјског архива Панчево, од којих је добио податке да те установе не располажу подацима о овим лицима.

Решењем Апелационог суда у Београду Рех ж. 204/2016 од 22.11.2016. године, преиначено је решење Вишег суда у Панчеву Рех.бр. 159/15 од 04.07.2016. године, тако што је у целости одбијен захтев за рехабилитацију предлагача АА и ББ, рођена ..., да се утврди да су предлагачи и њихова сада пок. мајка ВВ, били жртве прогона из политичких и идеолошких разлога, те да им је повређено право слободе кретања на тај начин што су из националних разлога лишени слободе, тако што су почев од ... године до 01.03.1948. године држани у логорима Брестовац, Бесни Фок и Книћанин, а рехабилитант пок ВВ, рођена ..., приморана и на принудни рад у трајању од 3 године, само зато што су лица немачке народности, без судске или административне одлуке, па су без правног дејства одговарајуће праве последице ових повреда. Ожалбено решење је преиначено и у ставу другом изреке, тако што је обавезана свака странка да сноси своје трошкове поступка.

Одлуком Уставног суда Републике Србије, Број: Уж-1016/2017 од 02.07.2021. године усвојена је уставна жалба АА и ББ и утврђено да је решењем Апелационог суда у Београду Рех ж 204/16 од 22.11.2016. године подносиоцима уставне жалбе повређено право на правично суђење, зајамчено чланом 32. став 1 Устава Републике Србије. Истом одлуком у ставу другом поништено је решење Апелационог суда у Београду Рех ж. 204/16 од 22.11.2016. године и одређено да исти суд поново одлучи о жалби противника предлагача изјављеној против решења Вишег суда у Панчеву Рех. 159/15 од 04.07. 2016. године.

Супротно жалбеним наводима, противника предлагача, одлука првостепеног суда је правилна, јер је заснована на правилно и потпуно утврђеном чињеничном стању и на основу правилне примене материјалног права, а разлоге које је првостепени суд дао у потпуности прихвата и овај суд.

Апелациони суд у Београду у потпуности прихвата чињенично стање утврђено првостепеном одлуком, као и примену материјалног права, те стога, користећи се својим овлашћењима из члана 396 став 2 ЗПП, неће детаљно образлагати побијану одлуку.

По налажењу овог суда, правилно је првостепени суд, ценио и прихватио као веродостојне доказе, у смислу члана 238 и 239 ЗКП, изјаве сведока ГГ и ДД, девојачко ..., дате пред јавним бележником Franzom Mickaelom Esslingerom, оверене 25.08.1954. године, које су тада биле у граничном логору па су легитимисане и исправом граничног логора Пидинг, а које су потврдиле да су са сада покојном ВВ биле на обавезном принудном раду на имању у Брестовцу и провеле у логорима као и предлагачи и њихова мајка од 11.11.1944. године до 01.03.1948. године, као и касније пре него што је покојна ВВ предузела радње да добије дозволу да уђе у Немачку у августу 1952. године. Такође, правилно је поступио првостепени суд, прихватајући као веродостојне доказе и изјаве ЂЂ и ЕЕ, оверене код Среског суда у Панчеву Ов. бр. 3864/54 од 27.08.1954. године о томе да је ВВ са децом, сином АА и кћерком ББ била у

цивилном логору од новембра 1944. године до марта месеца 1948. године у логорима Банатски Брестовац и Книћанин, а о чему сведоче на основу чињенице да су и сами били у истим логорима у истом периоду.

Наведене изјаве, имају карактер исправе јер садрже изјаве воље лица која су их дале о некој правно релевантној чињеници од значаја за правне односе и која је дата у писаној форми (конкретно о боравку предлагача и њихове сада покојне мајке у наведеним логорима у спорном периоду) а овером код јавног бележника, односно код Среског суда у Панчеву, важи претпоставка истинитости њихових изјава, која је оборива. Терет доказивања супротног у конкретном случају је на страни противника предлагача, али у конкретном случају противник предлагача ни једним понуђеним доказом није оповргао истинитост наведених изјава. Чињеница да наведени логори нису евидентирани у званичним архивама и институцијама Републике Србије, па тиме, логично нема ни пописа имена и података за лица која су принудно боравила у тим логорима, конкретно ни података о предлагачима-рехабилитантима, ни о сведоцима који су дали напред наведене изјаве, нити судске или административне одлуке у односу на предлагаче, не чини изјаве сведока оверене пред овлашћеним бележником и код Среског суда у Панчеву, неистинитим, односно противник предлагача није на овај начин оповргао истинитост изјава наведених сведока.

Ово посебно ако се имају у виду конкретне одлуке које је доносила државна власт а којима се уређује положај Немаца у спорном периоду, које је првостепени суд детаљно анализирао на страни 4 образложења побијаног решења, а из којих и по оцени овог суда, несумњиво произлази да је на територији Баната, Бачке и Барање било логора, да су припадници појединих народа, наведеним одлукама били доведени у дискриминишући положај, самом чињеницом да припадају одређеном народу, те да је поступање према њима било често препуштено самовољи појединаца или група људи. Тако из документа ПОВ.20/44 од 20.11.1944. године, Војне управе за Банат, Бачку и Барању, произлази између осталог да став према Немцима треба да буде онакав како су се они односили према нашем народи и нашој борби тако да би Немце требало упућивати у специјалне логоре где важи специјални режим; да све мађарске припаднике који су на било који начин учествовали у прогонима словенског дела становништва на страни окупатора треба упућивати у логоре заједно са Немцима, а такође је издата наредба Врховног команданта НОВ и ПОЈ о успостављању војне управе за Банат, Бачку и Барању, којом је на овом подручју створена војна управа привременог карактера која ће трајати до слобођења земље, на који начин је на овој територији сва извршна и судска власт прешла у руке војске и њених у ту сврху неименованих органа а органи народне власти оличени су у народно-ослободилачким одборима. Затим из Наредбе број 1 коју је издао командант војне управе за Банат, Бачку и Барању, дана 25.10.1944. године, произлази између осталог да се у селима са немачким, мађарским и румунским становништвом организују војне станице које ће бити искључива власт те да се народно-ослободилачки одбори неће формирати, при чему све сеоске страже, партизанске, милиција и јединице које се налазе под командом војне области или командом подручја и места, долазе под војну команду и добијају назив народна стража, задужена за очување реда и мира, хапшење, чување војнодржавне имовине и важних објеката, контролу саобраћаја, чување логора и заробљеника и осигуравају спровођење задатака војних власти. Надаље из овлашћења број 129 од 10.01.1945. године, Војне управе за Банат, Бачку и Барању произлази да се

истим, овлашћује пуковник ЖЖ да може на терену Војводине да прегледа све логоре Немаца и Немица, места са евакуисаним немачким становништвом као и места из којих немачко становништво није евакуисано и да на даље по свом нахођењу може да поједина лица хапси и одводи са собом односно ради све по свом нахођењу.

По оцени Апелационог суд у Београду, правилно је првостепени суд на основу доказа изведених у доказном поступку, те чињеница утврђених њиховим извођењем, утврдио да су предлагачи и њихова покојна мајка били у логорима у периоду од 11.11.1944. године до 01.03.1948. године, за које време је сада покојна ВВ обављала и принудни рад у периоду од 1945. до 1948. године, односно три године, само зато што су били лица немачке националности а све на основу одлука највиших војних власти у то време, и то све без судске или административне одлуке, без икаквих инкриминишућих разлога, те да су у време лишења слободе, предлагачи били малолетна лица, имајући у виду време рођења, те је очигледно да је до лишења слободе и упућивања у логор ових лица дошло из политичких разлога, везано за националну припадност предлагача и њихове, сада покојне мајке, при чему ни предлагачи, ни њихова, сада покојна мајка нису били евидентирани као ратни злочинци или сарадници окупаторских власти.

Одредбом члана 1 став 1 Закона о рехабилитацији (“Сл. Гласник РС”, број 92/2011) прописано је да се овим Законом уређује рехабилитација и правне последице рехабилитације лица која су из политичких, верских, националних или идеолошких разлога, лишена живота, слободе или других права до дана ступања на снагу овог закона: 1) на територији Републике Србије, без судске или административне одлуке; 2) изван територије Републике Србије, без судске или административне одлуке војних или других југословенских органа, ако су имали или имају пребивалиште на територији Републике Србије или држављанство Републике Србије; 3) судском или административном одлуком војних и других југословенских органа, ако су имали или имају пребивалиште на територији Републике Србије или држављанство Републике Србије. Ставом 2. члана 1 Закона о рехабилитацији прописано је да право на рехабилитацију има лице из става 1 тачка 3) и 4) овог члана, ако је судска или административна одлука донета противно начелима правне државе и опште прихваћеним стандардима људских права и слобода. Надаље, чланом 17 Закона о рехабилитацији, прописано је да када је повреда права извршена без судске или административне одлуке, да ће суд у решењу којим се усваја захтев за законску рехабилитацију утврдити да је извршена повреда права лица из члана 1 став 1 тачке 1 и 2 Закона као и да су без дејства одговарајуће правне последице те повреде.

Уз наведено, а како то правилно првостепени суд указује, Устав Републике Србије прописује да је владавина права основна претпоставка и почива на неотуђивим људским правима. Такође Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода у свом члану 5 прописује да свако има право на слободу и да не може бити лишен слободе осим у случајевима која су стриктно прописана Законом и у складу са прописаним поступком. Члан 14 Конвенције гарантује уживање права и слобода без дискриминације по основу пола, расе, боје коже, језика, вероисповести, политичког или другог мишљења националног или социјалног порекла, везе са неком националном мањином, имовним стањем, рођењем или у односу на неки други статус.

По оцени Апелационог суда у Београду, правилан је закључак првостепеног суда

да су се стекли законом прописани услови за рехабилитацију предлагача АА и ББ, рођена ВВ, и њихове сада пк. Мајке ВВ, јер су исти били жртве прогона из политичких и идеолошких разлога, као и да им је повређено право слободе кретања, из којих разлога је побијана одлука морала бити потврђена.

Потврђено је и решење о трошковима поступка, јер је донето правилном применом одредбе члана 28 Закона о ванпарничном поступку, у вези са чланом 150 и 154 ЗПП

Апелациони суд у Београду је ценио и друге наводе жалбе, али је нашао да су без утицаја на другачије пресуђење, па их није посебно образлагао.

Са свега наведеног, применом члана 401 тачка 2 ЗПП, који се примењује на основу члана 30 Закона о ванпарничном поступку, одлучено је као у изреци.

**Председник већа-судија
Александра Ђорђевић, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић**